

บทที่ 4

บทวิเคราะห์เกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการรื้อฟื้นคำวินิจฉัย ให้ยุบพรรคการเมืองของศาลรัฐธรรมนูญ

ในหลาย ๆ ประเทศได้ยอมรับถึงความผิดพลาดของกระบวนการยุติธรรม หรือความบกพร่องของสภาพพยานหลักฐานในคดี ซึ่งอาจจะเกิดขึ้นได้ และความผิดพลาดหรือบกพร่องดังกล่าวส่งผลให้ผู้บริสุทธิ์ หรือผู้ถูกกล่าวหา ต้องได้รับโทษ หรือผลจากคำวินิจฉัยของศาล เห็นได้ว่าความผิดพลาดที่เกิดขึ้นแก่จำเลยหรือผู้ถูกกล่าวหา หากไม่ได้รับการแก้ไขเยียวยาที่ถูกต้องก็จะทำให้ความศรัทธา และความเชื่อถือของประชาชนที่มีต่อกระบวนการยุติธรรมเสื่อมคลายไปได้

รัฐธรรมนูญกับพรรคการเมืองเป็นสิ่งที่มืออยู่ควบคู่กัน โดยตลอด ทั้งนี้ เนื่องจากพรรคการเมืองเป็นผลมาจากการมีสิทธิเสรีภาพของประชาชน และสิทธิเสรีภาพของประชาชนมิได้ด้วยการรับรองของรัฐธรรมนูญ ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญก็ได้มีภาระหน้าที่ในการควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ควบคุมการกระทำของพรรคการเมือง ในการใช้สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ จึงถือได้ว่ารัฐธรรมนูญเป็นที่มาของสิทธิเสรีภาพของประชาชน และสิทธิเสรีภาพในการก่อตั้งพรรคการเมืองของประชาชน โดยมีศาลรัฐธรรมนูญในการควบคุมตรวจสอบการกระทำหรือพฤติกรรมของพรรคการเมือง

ศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งได้รับการจัดตั้งขึ้นโดยรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน นับเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญซึ่งใช้อำนาจตุลาการที่มีความสำคัญยิ่งองค์กรหนึ่ง เนื่องจากอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญเป็นเรื่อง ที่เกี่ยวพันกับรัฐธรรมนูญซึ่งสัมพันธ์ใกล้ชิดกับการเมืองหรือผู้ใช้อำนาจทางการเมืองซึ่งศาลรัฐธรรมนูญจะต้องวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทโดยรักษาดุลยภาพในทางการเมืองไว้ รัฐธรรมนูญ กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญ มีอำนาจหน้าที่ทั้งในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคล มิให้ถูกละเมิดจากบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ที่มีชอบด้วยรัฐธรรมนูญ การแก้ไขปัญหาและการจัดระบบความสัมพันธ์ในการใช้อำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ ระหว่างกันตลอดจนการรักษาระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ยิ่งไปกว่านั้น รัฐธรรมนูญยังได้บัญญัติให้คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเป็นเด็ดขาด มีผลผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาลและองค์กรของรัฐอื่น ๆ คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญจึงมีผลกระทบในวงกว้าง ซึ่งส่งผลให้ศาลรัฐธรรมนูญเป็นสถาบันในทางกฎหมายมหาชนที่สำคัญยิ่งของประเทศไทย

ปัจจุบันศาลรัฐธรรมนูญ ดำเนินกระบวนการวิธีพิจารณาคดี ตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยการพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ.2550 ซึ่งเป็นบทบัญญัติสำคัญในการกำหนดอำนาจหน้าที่ของศาล องค์คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ วิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัยหรือคำสั่งของศาลรัฐธรรมนูญ เมื่อความสำคัญของกระบวนการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญไทยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยในปัจจุบันมีมากเท่าใด ในการวินิจฉัยชี้ขาดคดีของศาลรัฐธรรมนูญและวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ.2550 ซึ่งถือเป็นวิธีการและเครื่องมือในการทำงานของศาลรัฐธรรมนูญก็ย่อมมีความสำคัญตามไปเท่านั้น

ผู้วิจัยได้เลือกตัวอย่างคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งได้ใช้อำนาจในการออกคำสั่งให้ยุบพรรคการเมือง ได้แก่ คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 3 -5/ 2550 ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคไทยรักไทย พรรคพัฒนาชาติไทยและพรรคแผ่นดินไทย, คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 18-20/ 2551 ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคพลังประชาชน พรรคชาติไทยและ พรรคมหาชนมิชิปไทย โดยคณะตุลาการรัฐธรรมนูญพิจารณาพิพากษาคดียุบพรรคการเมืองในประเด็น เกี่ยวกับการที่พรรคการเมืองกระทำการฝ่าฝืนบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองพ.ศ.2541 และ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 ซึ่งตามคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญดังกล่าว มีการวินิจฉัยคดีที่พรรคการเมืองกระทำการฝ่าฝืนบทบัญญัติรัฐธรรมนูญตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2 541 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 โดยเป็นครั้งแรกทำให้เกิดปฏิกฐานการกระทำหรือพฤติกรรมของพรรคการเมืองที่เป็นอันตรายคุกคามต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย พรรคการเมืองกระทำการเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ และเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ ขัดต่อกฎหมาย ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนตาม และมีคำวินิจฉัยยุบพรรคการเมือง

งานวิจัยนี้จะพยายามชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของพรรคการเมือง หลักการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ หลักการรับฟังพยานหลักฐาน และผลของการที่ไม่สามารถทบทวนหรือรื้อฟื้นคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญได้ รวมทั้งปัญหาของการยุบพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองพ.ศ.2550 และข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2546 ประกอบข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ.2550 ซึ่งมีประเด็นปัญหา คือ การพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ การรับฟังพยานหลักฐานของศาลรัฐธรรมนูญ และการ

รื้อฟื้นคำวินิจฉัยให้ยุบพรรคของศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งไม่สามารถทบทวนคำวินิจฉัยหรือรื้อฟื้นให้มีการพิจารณาคดีใหม่ได้

ดังนั้นในบทที่ 4 บทวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการรื้อฟื้นคำวินิจฉัยให้ยุบพรรคการเมืองของศาลรัฐธรรมนูญ มีรายละเอียดดังนี้

วิเคราะห์ปัญหาในการรับฟังพยานหลักฐานของศาลรัฐธรรมนูญ

1. วิเคราะห์ปัญหาในการรับฟังพยานหลักฐานของศาลรัฐธรรมนูญซึ่งมีคำสั่งยุบพรรคไทยรักไทยตามคำวินิจฉัยที่ 3-5/ 2550

ข้อเท็จจริงโดยสรุป ผู้ร้องยื่นคำร้องและแก้ไขเพิ่มเติมคำร้องว่า พล.อ.ธรรมรักษ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา รองหัวหน้าพรรคไทยรักไทย และนายพงษ์ศักดิ์ รักตพงศ์ไพศาล รองเลขาธิการพรรคไทยรักไทย ร่วมกันให้เงินสนับสนุนแก่พรรคพัฒนาชาติไทยและพรรคแผ่นดินไทย เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขต ลงแข่งขันกับผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคไทยรักไทย เพื่อหลีกเลี่ยงการที่จะต้องมียกเว้นเสียงถึงร้อยละ 20 ของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตนั้นและร่วมกันสนับสนุนให้มีการติดต่อเปลี่ยนแปลงข้อมูลการเป็นสมาชิกของพรรคพัฒนาชาติไทย ที่เป็นสมาชิกไม่ครบ 90 วัน ให้ครบ 90 วัน อันเป็นการช่วยเหลือและสนับสนุนให้มีการปลอมเอกสาร เป็นการกระทำที่ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งไม่ได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ และเป็นการกระทำอันอาจเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐหรือขัดต่อกฎหมายหรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ตามมาตรา 66 (1) และ (3) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541

โดยระหว่างวันที่ 4 ถึงวันที่ 9 มีนาคม 2549 พล.อ.ไตรรงค์ อินทรทัต และพล.ท.ผดุงศักดิ์ กลั่นเสนาะ นายทหารคนสนิทของพล.อ.ธรรมรักษ์ ได้มอบเงินรวม 3 ,675,000 บาท แก่นางฐิติมา ภาวะลี ผู้ประสานงานพรรคแผ่นดินไทยเป็นค่าใช้จ่าย ในการส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตลงแข่งขันกับผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคไทยรักไทย และเมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2549 พล.อ.ธรรมรักษ์ และนายพงษ์ศักดิ์ได้ร่วมกับนายทวี สุวรรณพัฒน์ นายยุทธพงศ์หรือนายพงษ์ศรี ศิวาโมกษ์และนายธีรชัยหรือด้อย จุลพัฒน์ มอบเงินจำนวน 50 ,000 บาท ให้ นาย ชก. โตสวัสดิ์ ที่กระทรวงกลาโหม เพื่อนำไปให้นายบุญทวีศักดิ์ อมรสินธุ์ หัวหน้าพรรคพัฒนาชาติไทย ไปใช้จ่ายในการนำสมาชิกพรรคพัฒนาชาติไทยลงสมัครรับเลือกตั้ง และใน วันที่ 6 และวันที่ 8 มีนาคม 2549 นายทวีได้นำเงินไปให้นาย ชก. เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคพัฒนาชาติไทยรวม 1,190,000 บาท การกระทำของ พล.อ.ธรรมรักษ์ และนายพงษ์ศักดิ์ เป็นการกระทำเพื่อประโยชน์ของพรรคไทยรักไทย ขอให้ มีคำสั่งยุบพรรคไทยรักไทย และเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของกรรมการบริหาร

พรรคไทยรักไทยมีกำหนด 5 ปี นับตั้งแต่มีคำสั่งให้ยุบพรรคไทยรักไทย ตามประกาศคณะปฏิรูปการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 27 ลงวันที่ 30 กันยายน พ.ศ.2549 ข้อ 3

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 3-5/ 2550 ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาวินิจฉัยว่า พรรคไทยรักไทย โดยคณะกรรมการบริหารพรรคการบริหารพรรคไทยรักไทย กระทำการว่าจ้างพรรคพัฒนาชาติไทย และพรรคแผ่นดินไทย จัดหาผู้สมัครรับเลือกตั้ง เพื่อช่วยเหลือพรรคไทยรักไทย และพรรคพัฒนาชาติไทยได้ร่วมกับเจ้าหน้าที่สำนักงาน คณะกรรมการการเลือกตั้ง แก้ไขข้อมูลสมาชิก พรรคพัฒนาชาติไทยเพื่อให้ครบ 90 วัน โดยมีพรรคไทยรักไทย เป็นผู้สนับสนุน และพรรคพัฒนาชาติไทย และ พรรคแผ่นดินไทย ออกหนังสือรับรอง สมาชิกพรรคของตน อันเป็นเท็จเพื่อใช้เป็นหลักฐาน ในการสมัครรับเลือกตั้งจึงมีคำสั่งให้ยุบพรรคพรรคไทยรักไทย ในข้อหาที่ถือได้ว่าเป็นการได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 มาตรา 66 (1) เป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐหรือขัดต่อกฎหมายหรือเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ตามมาตรา 66 (3) ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญได้รับฟังพยานคือนายชวการ โตสวัสดิ์ อดีตผู้สมัคร ส.ส.พรรคพัฒนาชาติไทย และ นายสุขสันต์ ชัยเทศ อดีต ผอ.พรรคพัฒนาชาติไทยได้เบิกความยืนยันการกระทำของตนต่อศาลรัฐธรรมนูญ และฟังลงโทษยุบพรรคไทยรักไทย

แต่โดยที่ในปัจจุบัน พยานทั้งสองคือ นายชวการ โตสวัสดิ์ อดีตผู้สมัคร ส.ส.พรรคพัฒนาชาติไทย และ นายสุขสันต์ ชัยเทศ อดีต ผอ.พรรคพัฒนาชาติไทย ได้ให้การยอมรับว่าได้เบิกความเท็จ หรือให้การเท็จในคดีดังกล่าวต่อคณะกรรมการเลือกตั้ง และในชั้นพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ เนื่องจากได้รับสินบนจากผู้ว่าจ้างให้ทำลายพรรคการเมืองบางพรรค เป็นมูลเหตุจนต้องยุบพรรคไทยรักไทย

ตามคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 35/ 2550 โดยที่ศาลรัฐธรรมนูญได้รับฟังพยานหลักฐาน คำเบิกความของพยานดังกล่าว และรับฟังพยานหลักฐานต่าง ๆ โดยเชื่อแล้ว ลงโทษยุบพรรคไทยรักไทยซึ่งในภายหลัง พยานบุคคลซึ่งศาลรัฐธรรมนูญ ได้รับฟังและเชื่อลงโทษยุบพรรคปรากฏข้อเท็จจริงขึ้น ในสังคมภายหลังว่าได้เบิกความเท็จ ในคดีและได้รับสินบนในการเบิกความต่อศาลรัฐธรรมนูญจากปัญหาดังกล่าว พรรคไทยรักไทยซึ่งถูกลงโทษให้ยุบพรรคการเมือง ไม่สามารถจะทำการโต้แย้งแสดงพยานหลักฐานใหม่ได้หรือนำพยานปาก นายชวการ โตสวัสดิ์ อดีตผู้สมัคร ส.ส.พรรคพัฒนาชาติไทย และ นายสุขสันต์ ชัยเทศ อดีต ผอ.พรรคพัฒนาชาติไทย มาเบิกความ ถึงมูลเหตุ จูงใจในการขึ้นเบิกความอันเป็นเท็จ เนื่องจากในศาลรัฐธรรมนูญเอง ไม่มีบทบัญญัติว่าด้วยการรื้อฟื้นหรือทบทวนคำวินิจฉัยซึ่งหากการรับฟังพยานหลักฐานในคดีดังกล่าวของศาลรัฐธรรมนูญ

คลาดเคลื่อนหรือผิดไปจากข้อเท็จจริง เห็นได้ชัดเจนว่าข้อมไม่ป็นธรรมอย่างชัดเจนแก่พรรคการเมืองผู้ถูกร้องให้ยุบพรรคการเมืองตามคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ ทั้งศาลรัฐธรรมนูญไม่มีบทบัญญัติใดๆ ในการทำการตรวจสอบ หรือระบบในการอุทธรณ์ฎีกา คำวินิจฉัยหรือคำสั่ง

2. วิเคราะห์ปัญหาในการรับฟังพยานหลักฐานของศาลรัฐธรรมนูญซึ่งมีคำสั่งยุบพรรคพลังประชาชนตามคำวินิจฉัยที่ 18-20/ 2551

ข้อเท็จจริงโดยสรุป วันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2551 คณะกรรมการการเลือกตั้งมีมติด้วยเสียงข้างมาก 3 ใน 5 (งดออกเสียงหนึ่งเสียง) ให้ใบแดงและส่งความเห็นไปยังศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งเพื่อสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของนายชัชวาลย์ ดิยะไพรัช รองหัวหน้าพรรคพลังประชาชน ส.ส.แบบสัดส่วน ประธานสภาผู้แทนราษฎรและประธานรัฐสภา เนื่องจากพบว่ามีกรทุจริตการเลือกตั้งที่จังหวัดเชียงราย โดยมีนายชัชวาลย์ ฉางข้าวคำ กำนัน ตำบลจันจว้า อำเภอแม่จัน เป็นพยานคนสำคัญ

คดีทุจริตเลือกตั้งนี้เกิดจากนายวิจิตร ยอดสุวรรณ ผู้สมัคร ส.ส.พรรคชาติไทย นำหลักฐานเป็นวิธีดี กล่าวหาว่านายชัชวาลย์เรียกกำนัน 10 คน ในอำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย นำโดยนายชัชวาลย์ ฉางข้าวคำ เดินทางไปพบที่กรุงเทพฯ ก่อนการเลือกตั้งวันที่ 23 ธันวาคม 2550 และเข้าพักที่โรงแรมเอสซีปาร์ค นายชัชวาลย์ขอให้กำนันช่วยเหลือตนและน้องสาว ตลอดจนนายอิทธิเดช ผู้สมัคร เขต 3 จากนั้นคนสนิทของนายชัชวาลย์ได้มอบเงินให้กำนันคนละ 20 ,000 บาท นายชัชวาลย์ได้ออกมาตอบโต้ตลอดเวลาว่าเป็นการจัดฉาก ถูกสร้างพยานหลักฐานเท็จ ด้านกต.กล่าวว่าไม่ได้ให้ความสำคัญกับวิธีดีเพราะมีพยานบุคคลที่ยืนยันชัดเจน หลังกต.มีมติ นายชัชวาลย์ได้ยุติการปฏิบัติหน้าที่ประธานสภาโดยไม่ลาออก

วันที่ 8 กรกฎาคม 2551 ศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้ง วินิจฉัยว่ากรณีที่น่าายชัชวาลย์ให้เงินกับกำนัน อ.แม่จัน ทั้ง 10 คน เป็นการกระทำที่เกิดขึ้นจริงตามพยานหลักฐานที่ปรากฏ จึงพิพากษาขึ้นตามมติของ กต. และเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของนายชัชวาลย์เป็นเวลา 5 ปี ขณะที่ กต.เตรียมดำเนินการต่อ โดยสรุปสำนวนส่งให้อัยการสูงสุด เพื่อยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญ เสนอยุบพรรคพลังประชาชนต่อไป

การพิจารณาคดีนี้คาดว่าอาจใช้เวลานานหลายเดือน เช่นเดียวกับคดียุบพรรคไทยรักไทย นอกจากนี้ ยังถูกเชื่อมโยงกับการแก้ไขรัฐธรรมนูญซึ่งหลายฝ่ายออกมาตั้งข้อสังเกตและต่อต้าน เนื่องจากมองว่ามีเจตนาทำเพื่อตัวเอง ไม่ให้พรรคพลังประชาชนถูกยุบ

ตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 18-20/ 2551 ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาวินิจฉัยยุบพรรคพลังประชาชน โดยศาลรัฐธรรมนูญรับฟังพยานหลักฐานในชั้นพิจารณาของศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งว่า การกระทำความผิดของนายชัชวาลย์ ดิยะไพรัช รองหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องนั้น ได้มีการต่อสู้คดีกัน โดยผู้ร้องและผู้ถูกร้องได้มีโอกาสนำพยานหลักฐานเข้าสู่การ

พิจารณาของศาลฎีกาอย่างเต็มที่แล้ว ซึ่งศาลฎีกาได้มีคำวินิจฉัยไว้แล้วว่านายยงยุทธ ดิยะไพรัช รองหัวหน้าพรรคผู้ถูกร้อง กระทำการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ.2550 มาตรา 53 และมีผลทำให้การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดเชียงราย มิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ตามคำสั่งศาลฎีกาที่ 5019/ 2551 จึงวินิจฉัยว่าคดีมีข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพียงพอที่จะพิจารณาวินิจฉัยได้ กรณีไม่จำเป็นต้องเรียกเอกสารหลักฐานอื่นตามที่คู่กรณีร้องขออีกศาลจึงงดการไต่สวน

ตามคำวินิจฉัยดังกล่าว ศาลรัฐธรรมนูญรับฟังพยานหลักฐานจากชั้นพิจารณาของศาลฎีกา มาลงโทษ นายยงยุทธ ดิยะ ไพรัช รองหัวหน้าพรรคพลังประชาชนและกรรมการบริหารพรรคว่า กระทำความผิดโดยการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ.2550 มาตรา 53 และมีผลทำให้การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดเชียงราย มิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม และมีคำสั่งให้ยุบพรรคพลังประชาชน

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 18-20/ 2551 โดยที่ศาลรัฐธรรมนูญได้รับฟังพยานหลักฐาน อันเกิดจากชั้นพิจารณาของศาลฎีกา และศาลรัฐธรรมนูญไม่ได้เปิดโอกาสให้มีการสืบพยาน ฝ่ายผู้ถูกร้องให้เป็นที่ยืนยันสงสัย ในชั้นพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญอีกครั้งหนึ่ง และรับฟังพยานหลักฐาน โดยเชื่อแล้วลงโทษยุบพรรคการเมือง ในข้อหากระทำการเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 68 โดยที่พรรคพลังประชาชนซึ่งถูกลงโทษให้ยุบพรรคการเมือง ไม่สามารถโต้แย้งแสดงพยานหลักฐานใหม่ได้

เนื่องจากในศาลรัฐธรรมนูญเองไม่มีบทบัญญัติ ว่าด้วยการรื้อฟื้นหรือทบทวนคำวินิจฉัย พรรคพลังประชาชน จึงไม่สามารถนำหลักฐานซึ่งจะแสดงได้ว่าพรรคการเมืองของตนไม่ได้กระทำความผิดตามที่ถูกร้องมาแสดงต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ ย่อมเห็นได้ว่าไม่เป็นธรรมต่อพรรคการเมืองผู้ถูกร้องอย่างชัดเจนหากภายหลังปรากฏว่าพรรคการเมืองไม่ได้กระทำความผิดตามที่ถูกร้อง

วิเคราะห์ปัญหาข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย

พ.ศ.2550

1. ปัญหาที่มาของข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณา และการทำคำวินิจฉัย พ.ศ.2550 ในการวินิจฉัยลงโทษยุบพรรคการเมือง

ตามที่ได้กล่าวไว้แล้วในบทที่ 3 เห็นได้ว่าศาลรัฐธรรมนูญดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยการพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ.2550 เป็นบทบัญญัติกำหนดอำนาจหน้าที่ของศาล องค์คณะตุลา

การศาลรัฐธรรมนูญ วิธีพิจารณา และการทำคำวินิจฉัยหรือคำสั่งของศาลรัฐธรรมนูญ ในการวินิจฉัยลงโทษยุบพรรคการเมือง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550

ภายหลังเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน 2549 คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คปค.) ได้ยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ส่งผลให้คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญชุดเก่าถูกยกเลิกไปด้วยกัน และได้ตั้งคณะตุลาการรัฐธรรมนูญขึ้นมาใหม่มีจำนวน 9 คน ขณะเดียวกันได้ออกประกาศ ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 27 กำหนดให้ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง ยังคงบังคับใช้ต่อไป และกรณีที่มีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมืองใด ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของกรรมการบริหารพรรคคนาน 5 ปี นับแต่วันที่มีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมือง

การยกร่างรัฐธรรมนูญฉบับที่มีผลใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันนี้ทำให้เห็นได้ว่าเป็นผลจากการทำรัฐประหารเมื่อวันที่ 19 กันยายน 2549 บรรดาบุคคลที่เข้าไปมีส่วนยกร่างรัฐธรรมนูญนั้นแม้บางท่านจะมีความปรารถนาดีต่อบ้านเมืองแต่จากวิกฤติการเมืองไทยตั้งแต่ พ.ศ.2549 เป็นต้นมาทำให้บุคคลเหล่านั้นกลายเป็นผู้ที่ฝักฝ่ายทางการเมือง ทั้งโดยเปิดเผยและไม่เปิดเผยทั้งโดยตั้งใจและไม่ตั้งใจ ร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้จึงมีบทบัญญัติที่ไม่สอดคล้องหรือสอดคล้องกับหลักการที่ควรจะเป็นหลายประการ ซึ่งผลของการดำเนินการขององค์กรบางองค์กรที่ต้องเข้าไปเกี่ยวข้องในทางการเมืองจึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะถูกกล่าวหาว่ามีความไม่เป็นกลางทางการเมือง ขาดความโปร่งใสมีความเป็นสองมาตรฐานและถูกวิพากษ์วิจารณ์ในที่สุด

ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณา และการทำคำวินิจฉัย พ.ศ.2550 ซึ่งมาจากการปฏิวัติรัฐประหาร ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 216 วรรค 6 บัญญัติว่า “วิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ” และบทเฉพาะกาล ตามมาตรา 300 วรรค 5 บัญญัติว่า ในระหว่างที่ยังมิได้มีการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจออกข้อกำหนดเกี่ยวกับวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัยได้ ด้วยเหตุนี้การที่จะอ้างว่าข้อกำหนดดังกล่าวเป็นเครื่องมือหรือวิธีพิจารณาความ คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่มีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมืองจึงน่าจะเป็นข้อเคลือบแคลงใจอยู่ มิใช่น้อย

2. ปัญหาของการไม่มีบัญญัติว่าด้วยการรื้อฟื้นคำวินิจฉัยให้ยุบพรรคการเมือง ของศาลรัฐธรรมนูญ

ตามที่ได้ศึกษาข้อกำหนดของศาลรัฐธรรมนูญที่กล่าวไว้ในบทที่แล้วพบว่า ศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2550 ในปัจจุบันได้ใช้หลักการพิจารณาแบบไต่สวน (ตามข้อกำหนดศาลฯ ข้อ 6) เห็นได้อย่างชัดเจนว่าในการพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญนั้น ได้มีการบัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจในการแสวงหาข้อเท็จจริง และพยานหลักฐานต่าง ๆ จากบทบัญญัติดังกล่าว ทำให้ออกเหนือจากพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่ผู้ร้องหรือผู้ถูกร้องได้เสนอต่อศาลด้วยตนเอง ศาลรัฐธรรมนูญยังมีอำนาจเรียกพยานเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากบุคคลใดหรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำตลอดจนขอให้ศาล พนักงานสอบสวน หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ดำเนินการใดเพื่อประโยชน์แห่งการพิจารณาได้ จึงเป็นการพิจารณาคดีที่ถือได้ว่าศาลรัฐธรรมนูญของไทยนั้นใช้ระบบพิจารณาคดีใน “ระบบไต่สวน” อย่างเต็มรูปแบบ อย่างไรก็ตามข้อกำหนดของศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2550 หมวด 1 บททั่วไป มาตรา 6 ยังระบุไว้เป็นหลักวิธีพิจารณาความให้ศาลรัฐธรรมนูญใช้ระบบ “ไต่สวน” ในการพิจารณาวินิจฉัยคดีโดยชัดเจน

จากปัญหาในการรับฟังพยานหลักฐานตามคำวินิจฉัยที่ 3 -5/ 2550 ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคไทยรักไทย ซึ่งเกิดจากคำให้การหรือคำเบิกความจากพยานซึ่งเบิกความอันเป็นเท็จ และปัญหาในการรับฟังพยานหลักฐานตามคำวินิจฉัยที่ 18 -20/ 2551 ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคพลังประชาชน โดยใช้พยานหลักฐานซึ่งอ้างว่าเป็นที่ยุติแล้วตามคำตั้งศาลฎีกามาลงโทษยุบพรรคการเมือง ตามที่ได้กล่าวไปแล้วในหัวข้อที่ 1. ในประเด็นวิเคราะห์ปัญหา ในการรับฟังพยานหลักฐานของศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งในกรณีที่ปรากฏข้อเท็จจริงขึ้นในสังคมว่า คำวินิจฉัยให้ยุบพรรคการเมืองเกิดความผิดพลาด คลาดเคลื่อน โดยอาจเกิดจากรับฟังพยานหลักฐานอันเป็นเท็จจากคำเบิกความของพยานในคดี หรือเกิดจากการรับฟังคำวินิจฉัย ของศาลรัฐธรรมนูญ โดยไม่ถูกต้องคลาดเคลื่อน ดังนั้น หากผู้ถูกร้องหรือผู้ถูกกล่าวหาถูกศาลรัฐธรรมนูญมีคำให้เป็นอย่างใดอย่างหนึ่งอันเป็นการกระทบถึงสิทธิของผู้ถูกร้อง หรือผู้ถูกกล่าวหาโดย ข้อเท็จจริงซึ่งไม่ตรงต่อความจริง ผู้ถูกร้อง หรือผู้ถูกกล่าวหา ย่อมไม่สามารถแก้ไขได้ ทั้งยังไม่สามารถอุทธรณ์ ฎีกา คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญได้ ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญเองก็หาได้มีบทบัญญัติว่าด้วยการอุทธรณ์ ฎีกา หรือบทบัญญัติว่าด้วยการรื้อฟื้นคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญขึ้นพิจารณาใหม่

โดยที่ในปัจจุบันศาลรัฐธรรมนูญไม่มีบทบัญญัติ เปิดโอกาสให้แก่พรรคการเมืองผู้ถูกร้องได้มีโอกาสแสดงพยานหลักฐานหรือนำข้อเท็จจริงสู่ศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ให้มีการยุบพรรคการเมือง มีผลกระทบต่อพรรคการเมืองผู้ถูกร้อง ซึ่งคำวินิจฉัยของ

ศาลรัฐธรรมนูญมีผลให้เป็นอันเด็ดขาดผูกพันต่อ รัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล และองค์กรอื่นของรัฐ ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญ โดยพรรคการเมือง ไม่อาจโต้แย้งแสดงพยานหลักฐานหรือร้องขอหรือฟื้นฟูให้มีการพิจารณาวินิจฉัยคำสั่งศาลรัฐธรรมนูญได้ เนื่องจากในปัจจุบันศาลรัฐธรรมนูญ มีเพียงชั้นเดียว ดังนั้น ในกรณีที่คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญมีความผิดพลาด คลาดเคลื่อน ย่อมไม่มีทางอื่นใดที่จะเยียวยา พรรคการเมืองผู้ได้รับผลจากคำพิพากษาให้ยุบพรรคการเมือง หรือคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองผู้ได้รับผลกระทบจากคำพิพากษา

ในกรณีที่หากเป็นศาลยุติธรรมทั่วไป ซึ่งมีระบบวิธีพิจารณาที่มีพื้นฐานมายาวนาน รวมทั้งระบบตรวจสอบหรือควบคุมด้วยการอุทธรณ์หรือฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่ง และมีพระราชบัญญัติหรือฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ.2526 ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญไม่มี และในศาลรัฐธรรมนูญ ยังไม่มีวิธีพิจารณาในรูปแบบของพระราชบัญญัติตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดให้ต้องตราเป็นพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ซึ่งการกำหนดวิธีพิจารณาความจะทำให้คำวินิจฉัยที่ออกมา นั้นมีความถูกต้อง และสมประโยชน์ในการคุ้มครองประโยชน์ที่แท้จริงได้อย่างดี ซึ่งในระบบงานของศาลยุติธรรมต้องมีการให้โอกาสคู่ความอุทธรณ์ฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้นมายังศาลสูงเพื่อให้มีการวินิจฉัยทบทวนหรือตรวจสอบความถูกต้องของการใช้ดุลพินิจอย่างรอบคอบ ถูกต้อง และเป็นธรรมอีกชั้นหนึ่ง

ในระบบศาลยุติธรรม มีหลักในการอุทธรณ์ฎีกาคำพิพากษาไปยังศาลสูง เช่น การอุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์และการฎีกาไปยังศาลฎีกาซึ่งมีบัญญัติไว้ใน ภาค 3 อุทธรณ์และฎีกา ลักษณะ 1 อุทธรณ์ มาตรา 223 ถึงมาตรา 246 และลักษณะ 2 ฎีกา มาตรา 247 ถึงมาตรา 256 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และในภาค 4 อุทธรณ์และฎีกา ลักษณะ 1 อุทธรณ์ มาตรา 193 ถึงมาตรา 215 และลักษณะ 2 ฎีกา มาตรา 216 ถึงมาตรา 225 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่อาจมีบัญญัติไว้เป็นพิเศษในกฎหมายอื่น ๆ เช่น พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลชำนัญพิเศษต่าง ๆ ด้วย และแม้แต่ในระบบศาลปกครอง พระราชบัญญัติ จัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2542 มาตรา 73 ระบุให้มีการคัดค้านคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลปกครองชั้นต้นได้ โดยให้ยื่นอุทธรณ์ต่อศาลปกครองชั้นต้นที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่งภายในกำหนดสามสิบวันนับแต่วันที่ได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่ง ถ้ามิได้ยื่นอุทธรณ์ตามกำหนด เวลาดังกล่าว ให้ถือว่าคดีนั้นเป็นอันถึงที่สุด

อย่างไรก็ดีหากเกิดความผิดพลาดในศาลยุติธรรม ในการที่มีได้ปฏิบัติให้เป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมาย ในศาลยุติธรรมก็ยังมีบทบัญญัติให้ศาลยุติธรรม มีอำนาจในการที่จะสั่งให้เพิกถอนกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบนั้นเสียทั้งหมดหรือแต่บางส่วน โดยให้โอกาสผู้ได้รับความเสียหายจากกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบนั้น อาจยื่นก่อนศาลมีคำพิพากษาได้ตามประมวล

กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 27 ทั้งแม้แต่ในเรื่องข้อผิดพลาดเล็กน้อยหรือผิดหลงเล็กน้อย ในคำพิพากษา ในระบบศาลยุติธรรมก็ยังได้ให้โอกาสในการที่จะให้โอกาสผู้ได้รับความเสียหาย ร้องขอให้แก้ไขข้อผิดพลาดหรือข้อผิดหลงได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 143

จากการที่ศาลรัฐธรรมนูญ มีอำนาจยุบพรรคการเมืองต่างๆ ได้ตามรัฐธรรมนูญและตาม พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง 2550 ซึ่งโทษของการยุบพรรค มี ลักษณะเป็นการจำกัดสิทธิพื้นฐานของประชาชน มีรูปแบบของสภาพบังคับในทางอาญา เพื่อ ตอบโต้ต่อการกระทำที่เป็นอันตรายต่อระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ถือได้ว่ามีลักษณะ เป็นการตอบโต้ต่อการกระทำผิด โทษของการยุบพรรคการเมืองจึงมีลักษณะรุนแรง และ สูงสุดสำหรับโทษทางการเมืองของพรรคการเมืองและนักการเมือง หากเทียบเคียงในคดีอาญาแล้ว ย่อมเห็นได้ว่า พรรคไทยรักไทยหรือพรรคการเมืองผู้ถูกกล่าวหาว่า กระทำการหรือพฤติกรรมของ พรรคการเมืองที่เป็นอันตรายคุกคามต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย พรรคการเมือง กระทำการเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่ บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ และเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ ขัดต่อกฎหมาย ขัดต่อความสงบ เรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน และข้อกล่าวหาดังกล่าวมีความใกล้เคียงกับการกระทำ ความผิด ในประมวลกฎหมายอาญา ภาคความผิดใน หมวดที่ 2 เรื่องความผิดต่อความมั่นคงของรัฐ ภายในราชอาณาจักร มาตรา 113 โดยเป็นการกระทำโดยใช้กำลังประทุษร้ายหรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลัง ประทุษร้ายเพื่อล้มล้าง หรือเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญ หรือล้มล้างอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร หรืออำนาจตุลาการ

จากที่ได้กล่าวไปแล้วในเบื้องต้นว่า ในปัจจุบันศาลรัฐธรรมนูญมีเพียงศาลเดียว มีวิธี พิจารณาระบบ “ไต่สวน” แม้จะมีประสิทธิภาพในการลงโทษผู้กระทำความผิด แต่ใช้อำนาจในการ พิจารณาวินิจฉัยและออกคำสั่งลงโทษพรรคการเมืองหรือนิติบุคคลดังเช่นพรรคการเมือง ซึ่งไม่ต่าง ไปจากคำพิพากษาลงโทษบุคคลโดยทั่วไป ในศาลยุติธรรม และการใช้อำนาจหน้าที่ของศาล รัฐธรรมนูญ ไม่อาจหลีกเลี่ยงที่จะเข้าไปเกี่ยวข้องกับประเด็นทางการเมือง หรือเกี่ยวข้องกับโดยตรงกับ การใช้อำนาจหน้าที่ขององค์กรของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งเหตุผลที่เป็นเช่นนี้เพราะรัฐธรรมนูญ เป็นกฎหมายที่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการใช้อำนาจหน้าที่ขององค์กรของรัฐ เช่น รัฐสภา คณะรัฐมนตรี และของเจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมตลอดทั้งสิทธิเสรีภาพของประชาชน และการควบคุมตรวจสอบ เป็น ต้น ประกอบกับคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเป็นที่สุดและเด็ดขาด ทั้งยังมีผลผูกพันบุคคล องค์กร และหน่วยงานของรัฐทั้งฝ่ายบริหาร นิติบัญญัติและตุลาการ โดยเฉพาะการที่ให้คำสั่งใด ๆ และคำ

พิพากษาของศาลรัฐธรรมนูญถึงที่สุดโดยไม่สามารถตรวจสอบได้ ยิ่งทำให้จากระบบตรวจสอบและถ่วงดุล อันอาจเป็นการขัดต่อหลักนิติธรรม

โดยจากการที่ระบบของศาลรัฐธรรมนูญ มีระบบพิจารณาแบบ “ได้ส่วน” ศาลมีอำนาจที่จะเลือกรับฟังพยานหลักฐานได้เช่นนี้เอง จึงทำให้ไม่มีการตรวจสอบหรือคานอำนาจหน้าที่ จึงอาจเกิดกรณีที่มีการพิจารณาและการพิพากษานั้นมิได้เกิดจากความบริสุทธิ์ใจ หรือมีอคติต่อพรรคการเมือง ผู้ถูกกล่าวหาได้โดยง่าย โดยเฉพาะศาลรัฐธรรมนูญซึ่งมีความเกี่ยวพันกับในคดีทางการเมือง เนื่องจากทางการเมือง ย่อมประกอบไปด้วยอำนาจ พรรคการเมืองเพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ที่ฝ่ายตนต้องการ อีกทั้งด้วยปัญหาวัฒนธรรมทางการเมือง (Political culture) ที่ยังคงลักษณะของระบบอุปถัมภ์ (Patron-client) อยู่การใช้อำนาจบางประการของผู้มีอิทธิพลทางการเมือง หรือถูกกลั่นแกล้งใส่ร้ายและถูกปรักปรำด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรมต่อผู้ถูกร้อง อันสืบเนื่องมาจากสาเหตุทางการเมือง การถูกแทรกแซงและครอบงำในลักษณะของการใช้กำลังก่อการปฏิวัติรัฐประหาร ตลอดจนสาเหตุอื่น ๆ เป็นต้น การใช้อำนาจชี้ขาดทั้งกระบวนการอยู่ในดุลพินิจของคนเพียงคนเดียว โดยไม่มีการตรวจสอบหรือคานอำนาจหน้าที่ ดังนั้น จึงอาจเกิดกรณีที่มีการพิจารณาและการพิพากษานั้นมิได้เกิดจากความบริสุทธิ์ใจ หรือมีอคติต่อจำเลยโดยง่าย

อีกทั้งผู้พิพากษาที่ประกอบเป็นศาลโดยทั่วไปนั้น ก็เป็นปุถุชนธรรมดาที่อาจผิดพลาดบกพร่องในการวินิจฉัยสั่งคดีได้ ทั้งนี้อาจสืบเนื่องมาจากความไม่รู้ ไม่ละเอียดรอบคอบพอ หรือความผิดพลาด ซึ่งกรณีดังกล่าวเป็นเรื่องเกี่ยวกับตัวผู้พิพากษาเอง นอกจากนั้นในด้านพยานหลักฐานที่ผู้พิพากษาใช้ประกอบการวินิจฉัยสั่งคดีก็อาจจะเกิดความผิดพลาดบกพร่องได้ด้วยเช่นเดียวกัน เป็นต้นว่า พยานหลักฐานอาจไม่ถูกต้อง ไม่ตรงกับความจริงหรือไม่ครบถ้วน เหล่านี้เป็นที่มาของความผิดพลาดบกพร่องของการตัดสินชี้ขาดคดีทั้งสิ้น และความบกพร่องนั้นอาจเป็นไปในรูปแบบต่าง ๆ เช่น อาจเป็นการฟังข้อเท็จจริงผิด ซึ่งการฟังข้อเท็จจริงผิดนี้อาจเกิดขึ้นได้หลายประการเป็นต้นว่า การสืบพยานหลักฐานไม่ละเอียดครบถ้วน การสรุปข้อเท็จจริงผิด หรือพยานหลักฐานที่นำมาใช้ในการชี้ขาดนั้นมักเป็นพยานหลักฐานที่ยังคลุมเครืออยู่ ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าแม้ศาลจะมีอิสระในการพิจารณาพิพากษาคดี กรณีก็อาจมีความจำเป็นที่จะต้องมีการอุทธรณ์ ฎีกา ทั้งนี้เพื่อเป็นหลักประกันในการอำนวยความยุติธรรม การให้สิทธิแก่คู่ความในการอุทธรณ์และฎีกาเป็นกลไกประการหนึ่ง ในการตรวจสอบการใช้อำนาจศาลภายในองค์กรเองและกระบวนการในการดำเนินคดีทุกชั้นตอนตามปกติต้องสามารถตรวจสอบการใช้อำนาจได้เพื่อป้องกันมิให้มีการใช้อำนาจรัฐโดยมิชอบ จากบุคคลในองค์กรในการดำเนินคดีของรัฐ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการที่พรรคการเมือง ถูกตัดสินลงโทษให้ยุบพรรคการเมือง โดยไม่สามารถอุทธรณ์ ฎีกา คำพิพากษาของศาลได้ นั้น จึงเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม และก่อให้เกิดปัญหาความไม่เสมอภาค อย่างหนึ่ง

วิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายในการการรื้อฟื้นคำวินิจฉัยให้ยุบพรรคการเมืองของศาลรัฐธรรมนูญ

เมื่อการพิจารณาทำคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งเกิดจากพยานหลักฐานในสำนวนไม่ถูกต้องเกิดความผิดพลาด ในกระบวนการยุติธรรมทางกฎหมาย อันเป็นเหตุให้บุคคลใดหรือพรรคการเมืองได้รับความเสียหายจากผลของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งเมื่อเกิดการดำเนินกระบวนการพิจารณารับฟังพยานหลักฐานที่ผิดพลาด ยังผลให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ที่ถูกดำเนินคดีเอง ไม่ว่าจะเป็นพรรคการเมืองใด หรือองค์กรใด ๆ ของรัฐก็ตาม หรือต่อทายาทของผู้ถูกดำเนินคดี ซึ่งถ้ากระบวนการยุติธรรมมีการตรวจสอบ มีการถ่วงดุลที่ถูกต้อง มีความละเอียดรอบคอบรัดกุม ให้ผู้ได้รับผลจากคำพิพากษาหรือคำวินิจฉัย มีโอกาสได้แย้งแสดงพยานหลักฐานที่ย่อมจะสร้างความยุติธรรมให้แก่สังคมประชาธิปไตยได้อย่างหนึ่ง

เหตุที่สมควรจะให้รื้อฟื้นคำวินิจฉัยให้ยุบพรรคการเมืองของศาลรัฐธรรมนูญได้แก่

1. ผลประโยชน์แห่งรัฐในการที่ต้องเสียงบประมาณในการจัดการเลือกตั้งใหม่(หลักความคุ้มค่า)

การที่รัฐไม่เปิดโอกาสให้พรรคการเมืองได้รับการรื้อฟื้นคำวินิจฉัยให้ยุบพรรคการเมืองของศาลรัฐธรรมนูญดังกล่าว หากเป็นกรณีที่พยานหลักฐานไม่เป็นไปตามข้อเท็จจริง ทำให้ศาลรัฐธรรมนูญจึงต้องมีคำสั่งยุบพรรคการเมืองย่อมก่อให้เกิดผลเสียหายต่อพรรคการเมืองนั้น และต้องมีการจัดให้มีการเลือกตั้งใหม่ ทำให้ต้องมีการจัดงบประมาณในการเลือกตั้งใหม่ซึ่งในการจัดการเลือกตั้งในแต่ละครั้งต้องใช้บุคลากรและงบประมาณเป็นจำนวนมาก ทำให้รัฐเสียหายย่อมไม่เป็นไปตามหลักความคุ้มค่า

2. การเปิดโอกาสมิให้เป็นการป้องกันคนกลุ่มน้อย

การที่ศาลรัฐธรรมนูญเปิดโอกาสให้พรรคการเมืองสามารถรื้อฟื้นคำวินิจฉัยซึ่งตนถูกยุบพรรคการเมืองไปโดยศาลรัฐธรรมนูญ ย่อมเป็นการป้องกันมิให้เกิดปัญหาการใช้อำนาจฝ่ายเดียวของคนกลุ่มน้อยที่หากจะถูกกล่าวหาได้

อย่างไรก็ดีในคดีอาญา รัฐจึงได้เปิดโอกาสให้มีพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่โดยมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 8 เมษายน พ.ศ.2526 ซึ่งตามพระราชบัญญัติฉบับนี้เป็นทางแก้ไขกระบวนการพิจารณาความอาญาที่ไม่สมบูรณ์ อันเป็นเหตุให้ผู้บริสุทธิ์ต้องได้รับโทษในเมื่อเขามีได้เป็นผู้กระทำความผิดที่แท้จริง โดยตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้วางหลักเกณฑ์ในเรื่องของการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ไว้ว่า เมื่อมีพยานหลักฐานใหม่อันจะพิสูจน์ได้ว่าบุคคลดังกล่าวมิได้กระทำความผิดก็สามารถทำการรื้อฟื้นคดีได้ ซึ่งในปัจจุบันศาลรัฐธรรมนูญไม่มีบทบัญญัติว่า

ด้วยการรับฟังพยานหลักฐานและไม่มีบทบัญญัติให้สามารถรื้อฟื้นคำวินิจฉัยให้ยุบพรรคการเมือง
ในศาลรัฐธรรมนูญได้

ซึ่งจากหลักการรื้อฟื้นในคดีอาญา ซึ่งมีแนวความคิดในทางเชี่ยวชาญตรวจสอบว่า เมื่อมีการ
กระทำความผิดทางอาญาเกิดขึ้นเป็นการละเมิดต่อกฎหมาย จึงเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องดำเนินการ
อย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อที่จะให้ได้ผู้กระทำความผิดมาลงโทษ และคืนความเป็นอิสระให้แก่ผู้บริสุทธิ์
ต้องตรวจสอบข้อเท็จจริงเป็นหลักที่ต้องค้นหาความจริง ก่อนที่รัฐจะลงโทษบุคคลใดจะต้องหาว่า
ใครเป็นผู้กระทำความผิดที่แท้จริง ปัญหาความผิดพลาดในการพิจารณาคดีอาญาย่อมทำให้บุคคลที่
มิได้กระทำความผิดเลยกลับต้องถูกศาลพิพากษาลงโทษทางอาญา ประหารชีวิต จำคุก ปรัง กักขัง
หรือริบทรัพย์ อย่างหนึ่งอย่างใด ซึ่งการตัดสินผิดพลาด เช่นนี้ นอกจากเกิดจากความผิดพลาดของ
ศาลเองแล้วยังอาจเกิดจากสาเหตุอื่นเพราะระบบการพิจารณาคดีอาญา ศาลจะพิจารณาจากพยานหลัก
ฐานที่ปรากฏในสำนวนที่คู่ความนำสืบต่อศาล พิเคราะห์พิพากษาชี้ขาดโดยอาศัยพยานหลักฐานของ
โจทก์ บางคดีพยานหลักฐานของโจทก์ที่นำมาสืบนั้นเป็นพยานหลักฐานเท็จหรือเป็นพยานเอกสาร
ปลอมอันแนบเนียน มีการชักซ้อมกันมาเป็นอย่างดีจนจำเลยไม่สามารถซักค้านให้เห็นพิรุช ทำให้
ศาลเชื่อพยานหลักฐานนั้น โดยผิดหลง และพิพากษาลงโทษจำเลยที่บริสุทธิ์ในที่สุด อย่างไรก็ตาม
ความไม่สมบูรณ์ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาอาจเกิดขึ้นได้ เพราะการแสวงหาพยานหลักฐาน
นั้น ยังต้องพิจารณาโดยใช้ดุลยพินิจของเจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้องเป็นหลัก ถึงแม้ว่าจะมีความเที่ยง
ธรรมหรือรอบคอบเพียงใดก็ตามก็อาจจะมีผิดพลาดได้ เช่น ในเรื่องของการแสวงหาพยาน
หลักฐาน ของเจ้าหน้าที่ ในบางกรณีก็ได้พยานหลักฐานที่เชื่อได้ว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำความผิด
จริง แต่โดยความเป็นจริงแล้วเป็นพยานหลักฐานเท็จหรือปลอม (Sanders & Young, 1994, pp. 392-
393) ซึ่งในการแสวงหาพยานหลักฐานดังกล่าว ได้พยานหลักฐานที่ไม่ถูกต้องเข้ามาสู่กระบวนการ
ยุติธรรมทางอาญา และความไม่ถูกต้องของพยานหลักฐานเป็นเหตุให้ผู้ถูกกล่าวหาต้องรับโทษทั้ง
ๆ ที่เขาเป็นผู้บริสุทธิ์ แม้ว่าในคดีอาญาระบบการพิจารณาคดีจะมีการกลั่นกรองเพื่อให้เกิดความ
รอบคอบโดยมีการพิจารณาตามลำดับขั้นตอนถึงสามศาล อันได้แก่ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และ
ศาลฎีกา แล้วก็ตาม แต่ยังเป็นที่ยอมรับว่าจะอาจจะเกิดความผิดพลาดในการพิพากษาคดีทำให้
จำเลยซึ่งเป็นผู้บริสุทธิ์ต้องถูกลงโทษได้ หากจำเลยถูกพิพากษาลงโทษเพียงจำคุกไม่กี่ปี กักขัง
หรือปรับระยะเวลาที่จะหลุดพ้นจากโทษก็ไม่นานนัก แต่ถ้าเป็นโทษจำคุกตลอดชีวิตหรือประหาร
ชีวิต ผลที่เกิดขึ้นกับจำเลย และญาติพี่น้องย่อมนำมาซึ่งความสูญเสียอย่างร้ายแรง

เมื่อคำพิพากษาของศาลถึงที่สุด คู่ความที่เกี่ยวข้องในคดีต้องปฏิบัติตามคำ
พิพากษาเพื่อให้มีข้อยุติ อันทำให้เกิดความแน่นอนและกระบวนการยุติธรรมมีความศักดิ์สิทธิ์
น่าเชื่อถือ ด้วยเหตุนี้การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ซึ่งเป็นวิธีการแก้ไขผลของคำพิพากษาใน

คดีซึ่งถึงที่สุดแล้ว จึงเป็นการกระทบต่อหลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งคำพิพากษา แต่เป็นที่ทราบโดยทั่วไปว่า ในบางครั้งคู่ความหรือสังคมอาจไม่ยอมรับ เนื่องจากอาจเกิดความผิดพลาดในกระบวนการพิจารณาในแง่ของพยานหลักฐานที่ขาดคุณภาพหรือขาดความน่าเชื่อถือ เมื่อปรากฏต่อมามีพยานหลักฐานใหม่แล้วนำมาสืบในคดีจะทำให้ผลของคำพิพากษาเปลี่ยนแปลงไป ดังนั้นหากยึดหลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งคำพิพากษาอย่างเคร่งครัดเกินไปอาจทำให้เป็นปัญหา และส่งผลต่อความน่าเชื่อถือและไม่ยอมรับจากผู้ที่เกี่ยวข้อง

เพื่อเป็นการทำให้เกิดความชอบธรรมมากยิ่งขึ้น ในคดีอาญา รัฐจึงต้องมีวิธีการลบล้างคำพิพากษาที่เกิดความผิดพลาดในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอาญา ด้วยการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีใหม่ คือการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ เพราะแม้จะมีข้อสันนิษฐานว่าสิ่งที่พิพากษาถึงที่สุดไปแล้วเป็นสิ่งที่ถูกต้อง และมีความสำคัญต่อความสงบเรียบร้อยของสังคม แต่หากปล่อยให้ความผิดพลาดที่เกิดขึ้นไม่ได้รับการแก้ไขยังจะส่งผลต่อความยุติธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่ผู้บริสุทธิ์ต้องถูกพิพากษาลงโทษ สมควรอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการแก้ไขเยียวยา เพื่อเป็นการกู้ชื่อเสียงเกียรติยศของจำเลยผู้ถูกลงโทษ หรือของวงศ์ตระกูลให้กลับสู่ฐานะเดิมเท่าที่จะทำได้ ดังนั้นเพื่อเป็นการแก้ปัญหาในการแก้ไขความผิดพลาดดังกล่าว รัฐจึงยอมให้มีการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ โดยต้องกระทำภายใต้เงื่อนไขและหลักเกณฑ์ที่จำกัดเพื่อไม่ให้มีการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ได้โดยง่ายเกินไป การกำหนดวิธีการเงื่อนไขต่าง ๆ ต้องมีความรัดกุมจากการวิจัยเห็นได้ว่าในคดีอาญาแม้มีระบบตรวจสอบด้วยบทบัญญัติว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลและบทบัญญัติว่าด้วยการอุทธรณ์ ฎีกา คำพิพากษาหรือคำสั่งแล้ว รัฐยังเปิดโอกาสให้ผู้ถูกกล่าวหาดำเนินการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ได้ หากภายหลัง มีข้อเท็จจริงปรากฏว่าพยานบุคคลซึ่งศาลได้อาศัยเป็นหลักในการทำคำวินิจฉัย หรือคำสั่งได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดในภายหลัง แสดงว่าคำเบิกความของพยานนั้นเป็นเท็จหรือไม่ถูกต้องตรงกับข้อเท็จจริง หรือพยานหลักฐานอื่น ๆ ซึ่งได้อาศัยเป็นหลักในการวินิจฉัยหรือคำสั่งได้มีคำพิพากษาอันถึงที่สุด แสดงว่าเป็นพยานหลักฐานเท็จหรือปลอม ไม่ถูกต้องตรงกับความจริง หรือมีพยานหลักฐานใหม่อันชัดเจนและสำคัญแก่คดี ซึ่งถ้าได้นำมาสืบในคดีซึ่งได้วินิจฉัยเป็นที่สุดและเด็ดขาดแล้วนั้น จะแสดงให้เห็นว่าไม่ได้กระทำความผิดตามที่ถูกกล่าวหา ก็ย่อมที่จะนำคดีมารื้อฟื้นใหม่ได้อีกครั้งหนึ่งตามเงื่อนไขที่ปรากฏในพระราชบัญญัติรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ.2526 มาตรา 5

ซึ่งกำหนดให้ คดีใดที่ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้บุคคลใดต้องรับโทษอาญาในคดีนั้นแล้ว อาจมีการร้องขอให้รื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาพิพากษาใหม่ได้ เมื่อปรากฏว่า

1) พยานบุคคลซึ่งศาลได้อาศัยเป็นหลักในการพิพากษาคดีอันถึงที่สุดนั้น ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดภายในภายหลังแสดงว่าคำเบิกความของพยานนั้นเป็นเท็จ หรือไม่ถูกต้องตรงกับความจริง

2) พยานหลักฐานอื่นนอกจากพยานบุคคลตาม (1) ซึ่งศาลได้อาศัยเป็นหลักในการพิจารณาพิพากษาคดีอันถึงที่สุดนั้น ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดในภายหลังแสดงว่าเป็นพยานหลักฐานปลอมหรือเป็นเท็จ หรือไม่ถูกต้องตรงกับความจริงหรือ

3) มีพยานหลักฐานใหม่อันชัดเจนและสำคัญแก่คดีซึ่งถ้าได้นำมาสืบในคดีอันถึงที่สุดนั้น จะแสดงว่าบุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุดนั้น ไม่ได้กระทำความผิด

โดยกำหนดให้บุคคลดังต่อไปนี้ไม่มีสิทธิยื่นคำร้องขอหรือฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ได้แก่

- 1) บุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุด
- 2) ผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาลในกรณีที่บุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุดนั้นเป็นผู้เยาว์ หรือคนไร้ความสามารถ
- 3) ผู้จัดการหรือผู้แทนอื่นของนิติบุคคลในกรณีที่นิติบุคคลนั้นต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุด
- 4) ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน สามีหรือภริยาของบุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุดซึ่งถึงแก่ความตายก่อนที่จะมีการยื่นคำร้อง หรือ

5) พนักงานอัยการในกรณีที่พนักงานอัยการมิได้เป็นโจทก์ในคดีเดิม

ในพระราชบัญญัติหรือฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ.2526 กำหนดให้เริ่มคดีหรือฟื้นด้วยการยื่นคำร้องขอให้หรือฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ เมื่อมีผู้ยื่นคำร้องขอดังกล่าวแล้ว ศาลชั้นต้นที่ได้รับคำร้องจะต้องทำการไต่สวนคำร้องนั้นว่า มีมูลพอที่จะหรือฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่หรือไม่ เว้นแต่ในกรณีที่พนักงานอัยการเป็นผู้ร้อง ศาลจะไม่ไต่สวนโดยสั่งให้รับคำร้องไว้พิจารณาต่อไปเลยก็ได้ แต่ถ้ามีการไต่สวนแล้ว ศาลที่ไต่สวนจะมีคำสั่งว่าคดีมีมูลหรือไม่ทันทีไม่ได้ จะต้องความเห็นและสั่งสำนวนไปให้ศาลอุทธรณ์สั่ง เมื่อศาลอุทธรณ์เห็นว่าคดีมีมูล และสั่งรับคำร้องแล้วก็จะสั่งให้ศาลชั้นต้นที่ไต่สวนคดีนั้นดำเนินการพิจารณาคดีที่หรือฟื้นคดีขึ้นต่อไป ศาลชั้นต้นก็จะกำหนดวันนัดสืบพยานผู้ร้องและแจ้งไปให้พนักงานอัยการและโจทก์ในคดีเดิมทราบ ซึ่งพนักงานอัยการหรือโจทก์ในคดีเดิมมีสิทธิที่จะยื่นคำคัดค้านคำร้องขอหรือฟื้นคดีก่อนวันนัดสืบพยาน และมีสิทธินำพยานเข้าสืบหลังจากที่สืบพยานผู้ร้องเสร็จแล้วด้วยหรือเมื่อศาลเห็นสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลจะเรียกพยานที่นำสืบมาแล้วมาสืบเพิ่มเติม หรือเรียกพยานอื่นมาสืบเองก็ได้ (มาตรา 11) ในระหว่างพิจารณาคดีหรือฟื้นคดีใหม่ ศาลชั้นต้นอาจจะสั่งปล่อยบุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุดในคดีเดิมชั่วคราว โดยมีประกันหรือมีประกันและหลักประกันตัวด้วยก็ได้ (มาตรา

12) เมื่อสืบพยานเสร็จแล้ว ศาลชั้นต้นนั้นมิอำนาจทำคำพิพากษาในคดีรื้อฟื้นได้เฉพาะกรณีที่คำพิพากษาถึงที่สุด ในคดีเดิมเป็นคำพิพากษาของศาลชั้นต้นหรือศาลอาญาศึกเท่านั้น แต่ถ้าคำพิพากษาถึงที่สุดในคดีเดิม เป็นคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา ศาลชั้นต้นจะทำคำพิพากษาในคดีรื้อฟื้นเองไม่ได้ จะต้องทำความเห็นและส่งสำนวนไปให้ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาแล้วแต่กรณี พิจารณาทำคำพิพากษาต่อไป คำพิพากษาในคดีรื้อฟื้นอาจมีการอุทธรณ์หรือฎีกาได้ตามมาตรา 15 กล่าวคือ ถ้าเป็นคำพิพากษาของศาลชั้นต้นให้อุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์แล้วเป็นที่สุด ถ้าเป็นคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ให้ฎีกาต่อศาลฎีกา และแม้แต่ในการดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองซึ่งอยู่ในอำนาจศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 มาตรา 278 วรรคสาม ก็ได้กำหนดให้ผู้ต้องคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเมื่อมีพยานหลักฐานใหม่ ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไป ในสาระสำคัญอาจยื่นอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่มีคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้ ดังนั้น ทำให้เห็นได้ว่าในทุกศาลสถิตยุติธรรมที่มีการพิจารณาคดี รับฟังพยานหลักฐาน ที่มีผลกระทบต่อสิทธิฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ก็สามารถที่จะทบทวนคำพิพากษาหรือคำสั่งได้ ไม่มากก็น้อย

ในคดีของศาลรัฐธรรมนูญซึ่งศาลมีคำสั่งยุบพรรคการเมืองจึงสมควรให้มีการรื้อฟื้นคำวินิจฉัยให้ยุบพรรคการเมืองได้เช่นเดียวกัน โดยมีเงื่อนไขดังนี้

1. เงื่อนไขในการขอให้รื้อฟื้นคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญขึ้นพิจารณาใหม่

เหตุที่จะขอให้รื้อฟื้นคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญขึ้นพิจารณาใหม่ เป็นเงื่อนไขสำคัญในการขอรื้อฟื้นเพราะหากกำหนดเหตุที่จะขอรื้อฟื้นคดีไว้มากเกินไปหรือไม่รัดกุมแล้ว จะทำให้มีการขอรื้อฟื้นคดีได้โดยง่าย ซึ่งจะมีผลกระทบต่อหลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งคำพิพากษาในคดี และยังเปิดโอกาสให้ผู้ถูกร้องหรือถูกกล่าวหาที่ไม่สุจริตหาช่องทางให้ตนเองหลุดพ้นจากการถูกลงโทษยุบพรรคการเมืองตามคำวินิจฉัยได้ ดังนั้นประเภทคดีที่จะนำขึ้นมาพิจารณาใหม่ได้นั้นจึงต้องเป็นคดีที่ศาลรัฐธรรมนูญตัดสินยุบพรรคการเมืองในข้อกล่าวหาที่ร้ายแรง

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยมาตรา 68 โดยใช้สิทธิและเสรีภาพเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญหรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

2. เหตุที่จะขอให้รื้อฟื้นคำวินิจฉัยให้ยุบพรรคการเมืองศาลชั้นพิจารณาใหม่ จะต้องปรากฏกรณีอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ คือ

2.1 เมื่อปรากฏว่าพยานบุคคลซึ่งศาลได้อาศัยเป็นหลักในการพิพากษาคดีอันถึงที่สุดนั้น ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดในภายหลังแสดงคำเบิกความของพยานนั้นเป็นเท็จ หรือไม่ถูกต้องตรงกับความจริง

ในประการแรกนี้ ข้อสำคัญก็คือว่า คำเบิกความของพยานซึ่งเบิกความในการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญนั้นเป็นเท็จหรือไม่ถูกต้องตรงกับความจริง โดยจะต้องเป็นพยานบุคคลซึ่งศาลเชื่อถือและได้อาศัยเป็นหลักฐานในการพิจารณาวินิจฉัยลงโทษยุบพรรคการเมืองผู้ถูกร้อง และพยานบุคคลดังกล่าวได้มีคำพิพากษาอันถึงที่สุดในภายหลังว่าได้แสดงคำเบิกความของพยานเท็จดังนั้นถ้าพยานดังกล่าวในคดียุบพรรคการเมืองเบิกความเท็จในข้ออันไม่เป็นสาระสำคัญอันศาลรัฐธรรมนูญจะมีคำวินิจฉัยยุบพรรคได้ หรือไม่ถูกต้องตรงกับความจริงในรายละเอียดที่จะชี้ให้เห็นว่าผู้ขอรื้อฟื้นคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญนั้นไม่ได้กระทำความผิด ย่อมไม่อาจจะรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ได้

2.2 เมื่อปรากฏว่าพยานหลักฐานอื่นนอกจากพยานบุคคลตาม (1) ซึ่งศาลได้อาศัยเป็นหลักในการพิจารณาพิพากษาคดีอันถึงที่สุดนั้น ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดในภายหลังแสดงว่าเป็นพยานหลักฐานปลอมหรือเป็นเท็จ หรือไม่ถูกต้องตรงกับความจริง

ในประการที่สองนี้ เป็นเรื่องพยานเอกสารหรือพยานวัตถุ ซึ่งจะต้องมีการดำเนินคดีเกี่ยวกับการปลอมหรือเป็นเท็จจนถึงที่สุดก่อนเช่นเดียวกัน โดยคดีซึ่งแสดงว่าพยานหลักฐานปลอมหรือเป็นเท็จอันถึงที่สุดนั้น จะต้องเป็นประเด็น โดยตรงที่จะชี้ให้เห็นว่าการปลอมหรือเป็นเท็จ จึงจะนำมารื้อฟื้นคดีได้

2.3 เมื่อปรากฏว่ามีพยานหลักฐานใหม่อันชัดเจนและสำคัญแก่คดีซึ่งถ้าได้นำมาสืบในคดีอันถึงที่สุดนั้น จะแสดงว่าพรรคการเมืองไม่ได้กระทำความผิดตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

ในประการที่สามนี้ คำว่า พยานหลักฐานใหม่ หมายถึง พยานหลักฐานที่ไม่เคยมีอยู่ก่อนในขณะนั้น หรือถ้าพยานหลักฐานนั้นมีอยู่ก่อนแล้วในขณะนั้นแต่เหตุที่มีได้มีการนำเข้าสู่กระบวนการพิจารณา

3. ผู้มีสิทธิขอรื้อฟื้นคดีอาญาชั้นพิจารณาใหม่

เนื่องจากพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550 มาตรา 17 ได้กำหนดให้คณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองมีอำนาจในการดำเนินกิจการของพรรคการเมือง ประกอบกับวรรคสอง กรรมการบริหารพรรคการเมืองต้องรับผิดชอบร่วมกันในบรรดามติของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมือง ดังนั้นเมื่อพรรคการเมืองถูกศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยยุบพรรค

การเมือง ผู้มีสิทธิขอรื้อฟื้นคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญจึงเป็นผู้มีส่วนได้เสียโดยตรงคือ
กรรมการบริหารพรรคการเมืองทุกคน

อย่างไรก็ดีการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ในพระราชบัญญัติรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณา
ใหม่ พ.ศ.2526 จะประกอบไปด้วยเหตุการณ์รื้อฟื้นหลายประการ ซึ่งในกรณีการรื้อฟื้นด้วยเหตุว่า (1)
เมื่อปรากฏว่าพยานบุคคลซึ่งศาลได้อาศัยเป็นหลักในการพิพากษาคดีอันถึงที่สุดนั้น ได้มีคำ
พิพากษาถึงที่สุดในภายหลังแสดงคำเบิกความของพยานนั้นเป็นเท็จ หรือ ไม่ถูกต้องตรงกับความจริง หรือใน (2) เมื่อปรากฏว่าพยานหลักฐานอื่นนอกจากพยานบุคคลตาม (1) ซึ่งศาลได้อาศัยเป็น
หลักในการพิจารณาพิพากษาคดีอันถึงที่สุดนั้น ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดในภายหลังแสดงว่าเป็น
พยานหลักฐานปลอมหรือเป็นเท็จ หรือ ไม่ถูกต้องตรงกับความจริง ในสองประการนี้อาจต้องใช้
เวลาในการรื้อฟื้นคดีโดยระยะเวลายาวนาน ซึ่งต่างจากในประการที่สาม ในกรณีมีพยานหลักฐาน
ใหม่ ซึ่งไม่ต้องรื้อฟื้นคดีของศาลในเรื่องพยานบุคคลเบิกความเท็จหรือพยานเอกสารปลอม
ดังกล่าว

ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าการรื้อฟื้นคดีหรือคำวินิจฉัยขึ้นพิจารณาใหม่ ในระบบศาล
รัฐธรรมนูญ ซึ่งมีเพียงชั้นเดียว และไม่สามารถอุทธรณ์ฎีกา หรือร้องขอให้มีการพิจารณาคดีใหม่
หรือร้องขอให้มีการทบทวนคำวินิจฉัยได้ ย่อมเป็นการเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้ต้องคำพิพากษา
ของศาลหรือผู้ได้รับความเสียหายได้ เมื่อปรากฏว่าบุคคลดังกล่าวไม่ได้รับความเป็นธรรมจากการ
พิจารณาของกระบวนการยุติธรรม ซึ่งหาก ภายหลังเมื่อพรรคการเมืองหรือคณะกรรมการบริหาร
พรรคการเมืองหรือบุคคลผู้ได้รับความเสียหาย มีข้อเท็จจริงปรากฏว่าพยานบุคคลซึ่งศาลได้อาศัย
เป็นหลักในการทำคำวินิจฉัยหรือหรือคำสั่ง ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดในภายหลังแสดงว่าคำเบิกความ
ของพยานนั้นเป็นเท็จหรือไม่ถูกต้องตรงกับข้อเท็จจริง หรือพยานหลักฐานอื่น ๆ ซึ่งได้อาศัยเป็น
หลักในการวินิจฉัยหรือคำสั่ง ได้มีคำพิพากษาอันถึงที่สุด แสดงว่าเป็นพยานหลักฐานเท็จหรือปลอม
ไม่ถูกต้องตรงกับความจริง หรือมีพยานหลักฐานใหม่อันชัดแจ้งและสำคัญแก่คดีซึ่งถ้าได้นำมาสืบ
ในคดีซึ่งศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยเป็นที่สุดและเด็ดขาดแล้วนั้น จะแสดงให้เห็นว่าพรรคการเมือง
หรือกรรมการบริหารพรรคการเมืองไม่ได้กระทำความผิดตามที่ถูกร้อง ก็ย่อมจะสร้างความเป็น
ธรรมให้กับพรรคการเมืองผู้ถูกร้องได้อย่างหนึ่ง

พรรคการเมืองซึ่งถูกยุบพรรคการเมืองในปัจจุบัน แม้จะมีพยานหลักฐานใหม่หรือมี
ข้อเท็จจริงใหม่ก็ไม่สามารถที่รื้อฟื้นฟ้องกันอีกได้ด้วยเหตุที่ไม่มีบทบัญญัติให้ดำเนินกระบวนการ
พิจารณาได้ แต่อย่างไรก็ดี ศาลรัฐธรรมนูญในปัจจุบันมีหลักพิจารณาแบบไต่สวน และพรรคการเมือง
ก็เป็นเรื่องของประชาชน เกี่ยวข้องกันกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย และศาลรัฐธรรมนูญ
ก็มีอำนาจวินิจฉัยลงโทษยุบพรรคการเมืองได้ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกันด้วยนิติวิธีทางกฎหมาย

มหาชน แม้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หรือระบบกฎหมายหรือข้อกำหนดของศาล รัฐธรรมนูญไม่มีบทบัญญัติให้หรือฟื้นคดีขึ้นใหม่ได้ ศาลก็ชอบที่จะยกหลักความยุติธรรมขึ้นกล่าวอ้างได้ในกรณีที่ไม่มีกฎหมายในทางรูปแบบ เนื่องจาก คุณค่าของความยุติธรรมนั้นเป็นอุดมคติที่สูงส่งกว่าตัวบทกฎหมายและเป็นสิ่งที่อยู่เบื้องหลังกฎหมาย ในทัศนะนี้เห็นว่า กฎหมายนั้นบัญญัติโดยรัฐ หรือโดยผู้ปกครอง ซึ่งอาจเป็นกฎหมายที่ไม่เป็นธรรมก็ได้ หรืออาจจะเป็นกฎหมายที่เป็นธรรมในยุคหนึ่งสมัยหนึ่ง หรือเป็นธรรมในเหตุการณ์หนึ่ง แต่เมื่อกาลเวลาหรือเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงไป กฎหมายนั้นก็อาจไม่เหมาะสม หรือไม่เป็นธรรมก็ได้ ดังนั้นกฎหมายกับความยุติธรรมจึงเป็นคนละอย่างกัน (ภุชญา วัฒนรุ่ง, 2542, หน้า 24) และตามพระบรมราโชวาทความว่า ...กฎหมายนั้น ไม่ใช่ตัวความยุติธรรม เป็นแต่เพียงเครื่องมืออย่างหนึ่งสำหรับใช้ในการรักษาและอำนวยความยุติธรรมเท่านั้น การใช้กฎหมายจึงต้องมุ่งหมายใช้เพื่อรักษาความยุติธรรม ไม่ใช่เพื่อรักษาตัวบทของกฎหมายเอง และการรักษาความยุติธรรมในแผ่นดิน ก็มีได้มีวงแคบอยู่เพียงแค่ว่าขอบเขตของกฎหมาย หากต้องขยายออกไปให้ถึงศีลธรรมจรรยา ตลอดจนเหตุและผลตามเป็นจริงด้วย...” (พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานประกาศนียบัตรแก่ผู้สอบไล่ได้วิชาความรู้ชั้นเนติ - บัณฑิต สมัยที่ 33 ปีการศึกษา 2523 ณ อาคารใหม่ สวนอัมพร 29 ตุลาคม 2524)

ดังนั้น การใช้กฎหมายหรือการตีความตัวบทกฎหมายอย่างเคร่งครัดโดยจำกัดให้ยึดเฉพาะแต่ตัวบทกฎหมายเป็นเกณฑ์วินิจฉัยเท่านั้น โดยไม่เปิดช่องให้พิจารณาไปถึงข้อเท็จจริงแวดล้อมเหตุ หรือสาระสำคัญอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเหตุหรือไม่ยอมให้นำหลักธรรมอื่น ๆ มาใช้ในการวินิจฉัย ย่อมไม่ก่อให้เกิดความยุติธรรมขึ้นได้ในสังคม นอกจากนี้หลักความยุติธรรมนั้นยังถือได้ว่าเป็นหลักกฎหมายทั่วไปซึ่งสามารถนำบทบัญญัติทั่วไปหรือหลักความยุติธรรมมาใช้ปรับแก้คดีได้ เช่นเดียวกัน